

BASINA VE KAMUOYUNA

70. YILINDA MTA'NIN ENSTİTÜ YAPISINI GERİ İSTİYORUZ !

MTA 70 yaşında. 22 .06. 1935 tarih ve 2804 sayılı yasayla kurulan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) ülkemiz jeolojisinin aydınlatılmasında, çeşitli ölçekli ve amaçlı jeoloji haritalarının yapımı ve kullanıma sunulmasında, yeraltı kaynaklarımızın ortaya çıkarılarak ekonomiye kazandırılmasında, afetlere yol açan jeolojik faktörlerin belirlenmesinde ve en önemlisi bu konularda gereksinim duyulan teknik elemanların yetiştirilmesinde görev üstlenmiş ve bu görevleri yerine getirmiş saygın bir kurum olarak haklı bir isim yapmıştır.

Dünyada eşdeğer ve/veya benzer kuruluşlarla yarışmış ve bu konuda kendisini kabul ettirmiş olmasına karşın Enstitü kimliği, 12 Eylül darbecileri tarafından 1983 yılında elinden alınarak kurum, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Böylece, bilimsel araştırmalar yapan özerk kamu kurumu bu dönemden sonra politik atamalarla siyasi iktidarların oyuncağı durumuna sokulmuştur. 1985 yılında da, 3213 sayılı Maden Yasası ile maden arama alanı daraltılmış, dünyadaki eşdeğeri kurumlar teknolojik donanım ve yönetim anlayışı bakımından kendilerini sürekli yenilerken MTA'nın kendisini yenilemesi bir yana, geriye götürülmesine adeta çanak tutulmuştur.

Son 20-25 yıllık dönemde gerileme sürecini yaşayan MTA, siyasilere kadrolarını yerleştirdiği bir kurum haline getirilmiş, deneyimli eleman kadrosu ya emekli olmuş, ya da değişmiş yapısıyla MTA'dan aradığını bulamayanların başta üniversiteler olmak üzere diğer kuruluşlara geçmesi ile büyük kan kaybına uğramıştır. Emekli olanların veya ayrılanların yerine yeterli sayıda genç teknik eleman alınamamış, alınanlar da yeterince yönlendirilememiş ve jeolojik çalışmalarda ol-

dukça önemli olan usta-çırak ilişkisi giderek tarihe karışmıştır.

Siyasi amaçlı olarak yaratılan bölgeleşme sisteminde, bölge merkezleri hiçbir plan ve programa dayandırılmadan seçilmiş ve böylece MTA'nın yapısı hantallaştırılmıştır.

Dünyada MTA eşdeğeri ve/veya benzeri kurumların bütçelerinin önemli bir bölümü ülkemizde olduğu gibi genel bütçeden, az bir kısmı da kendi öz kaynaklarından karşılanmaktadır. Özellikle son 15-20 yıldan beri bütçeden MTA'ya ayrılan kaynak, neredeyse sadece personel giderlerini karşılayabilmekte, bu kaynaktan araştırmaya ayrılan pay ise %2-3'lerle sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla MTA, 1980 yılı öncesinde yenilikleri izleyen, bilim ve teknolojideki yeni gelişmeler ışığında program yapan ve ülke gereksinimlerini araştırıp bu doğrultuda proje üreten bir kurum olmaktan çıkmış, rutin işlerle uğraşan, siyasilerden gelen talepleri karşılayan, yeniliklere kapalı bir kuruluş haline getirilmiştir.

Yetkinliği tartışılan, hiçbir bilimsel projede görev almamış, tek özellikleri iktidara yakın olmak olan ve bilimsel bilgi birikimi olmayan kişilerin siyaseten yönetici olarak atanmaları, özellikle son 15-20 yıldan beri vazgeçilmez bir davranış biçimi olmuştur. 1980 sonrası yaşanan olumsuz sürece karşın son birkaç yıldır sürdürülen çabalar MTA'nın eski görkemli günlerine dönme umudunu yaratmış, ancak özellikle son dönemdeki siyasi müdahalelerle, bilimsel ve teknik çalışma ikliminin tahribine yönelik süreç ivme kazanmıştır.

Atamalarında hakkaniyet ve liyakat gözetmeyen anlayış, kurumun bilimsel birikim ve etkinliğinin zaafa uğramasını ve işlevsizleşmesini kaçınılmaz olarak hızlandırmıştır.

Deneyim ve bilgi birikimine sahip yurtsever az sayıdaki personelin üstün gayretleriyle önceden yapılmış çeşitli jeolojik araştırmalar ve jeolojik haritalar yeniden gözden geçirilerek değişik ölçekli ve amaçlı jeolojik haritaların üretilmesine her şeye rağmen devam edilmektedir. Ancak gelecekte, aynı özellikteki haritaların yenilerini ve teknolojiye bağlı olarak daha gelişmişlerini üretmek için zaman geçirmeden 1980 öncesi heyecanı ile jeolojik çalışmaların ve 1/25.000 ölçekli detaylı jeolojik harita yapımının sürdürülmesi gerekmektedir.

Ülkemizde bilime ve araştırmaya ayrılan kaynaklardaki olumsuz tablo, doğal olarak jeoloji araştırmalarına da yansımaktadır. Bilindiği gibi, jeolojik açıdan son derece ilginç ve karmaşık özellikler taşıyan ülkemiz, bu alana özgü araştırma ve uygulamalar açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu gerçekliğin aksine; deprem, heyelan, çığ ve taşkın gibi doğa olaylarının gerekli önlemler alınmadığında birer doğal ve sosyal afete dönüşmesi, ülkemizde jeolojik araştırmalara ve genel olarak mühendislik disiplinine yeterince önem verilmediğinin açık bir ifadesidir.

Bu gerçeklikler ışığında; birikimi ve donanımı ile dünyadaki en güçlü jeolojik araştırma kurumlarından biri olan MTA Genel Müdürlüğü'nün şu andaki konumu ve geleceğine ilişkin önemli saptamaların yapılması gerekiyor.

Bugün ülkemizde bilinen tüm yeraltı kaynaklarını bulan MTA, 1980'den sonra ismi ve yapısı değiştirilerek sıradan bir devlet dairesine, partizanca müdahalelere açık bir genel müdürlüğe dönüştürülerek bilinçli bir şekilde etkisiz hale getirmiştir.

MTA Genel Müdürlüğü'nün yeniden Enstitü yapısına kavuşturulması, yönetim kademelelerine siyaseten değil liyakaten atamaların yapılması, yetişmiş deneyimli teknik eleman kadrolarının korunması için gerekli iradi tavırın gösterilmesi ve bir bilim yuvası özelliğinde olan kurum üzerinde oynanan oyunlara son verilmesi gerekmektedir.

Ülkemizin coğrafi konumu gereği yaşamsal öneme sahip jeolojik araştırmaların ülkemizde ivme kazanmasının ön koşullarından birisi MTA'nın enstitü yapısının ve işlevinin geri verilmesidir.

12 Eylül 1980 ile elinden alınmış, MTA'nın Enstitü özelliği, ismi ve itibarı iade edilmelidir.

Kuruluşunun 70. yılında Enstitü kimliğine kavuşmuş bir Ar-Ge kurumu olarak MTA'nın, TÜBİTAK'ın jeoloji ve madencilik versiyonu olarak ülke ekonomisine çok önemli kazanımlar getireceğini biliyoruz.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası